

Анализ бизнес-планов свидетельствует о том, что данные проекты могут стать экономически выгодными и осуществимыми на практике.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. EPA (1997). Inventory of U.S. Greenhouse Gas Emissions and Sinks: 1990-1996, United States Environmental Protection Agency.
2. IPCC/UNEP/OECD/IEA (1997 г.) Revised 1996 IPCC Guidelines for Natural Greenhouse Gas Inventories, Paris: Intergovernmental Panel on Climate Change, United Nations Environment Program, Organization for Economic Co-operation and Development, International Energy Agency.
3. Правила безопасности в угольных шахтах (1996 г.). Государственный комитет по охране труда, Киев.
4. Постанова Кабінету міністрів України №280 від 28 березня 1997 р. (Програма закриття збиткових вугільних підприємств).
5. Перше національне повідомлення щодо питань зміни клімату; Київ, 1998 р.

УДК 622.411.332.004.82:34.028

Мокану Корнелія,
Проект на підтримку розвитку метану
вугільних родовищ (USAID)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ З ВИДОБУВАННЯ МЕТАНУ ВУГІЛЬНИХ РОДОВИЩ У БОЛГАРІЇ ТА УКРАЇНІ

Проаналізовані питання щодо пошуку та розвідки надр на законодавчій основі в Болгарії і Україні. Відмічається, що в законодавстві України та Болгарії застосовуються різні підходи до регулювання видобування метану.

LEGAL REGULATION OF THE COAL-BED METHANE EXTRACTION IN BULGARIA AND UKRAINE

The problems of exploration of bowels are analyzed according to the legal regulations of Bulgaria and Ukraine. It is indicated that the laws of Ukraine and Bulgaria are based on different approaches for regulating the methane production.

Метою даної презентації є визначення та порівняння ефективних методів правового регулювання діяльності з видобування метану вугільних родовищ у законодавстві Болгарії та України.

Подібно до законодавства України, у болгарському законодавстві всі права на надра закріплені за державою. Умови та порядок пошуку, геологічної розробки та видобування корисних копалин регулюються Законом Болгарії “Про надра”, який за сферою та обсягом регулювання є близьким до Кодексу України про надра. Цей Закон є базовим нормативно-правовим актом Болгарії, тому є доцільним детально розглянути його основні положення.

Законом передбачено, що пошук та розвідка надр здійснюється на підставі спеціальних дозволів, тоді як видобування відбувається на концесійних умовах. Підпорядкування цих видів діяльності різним режимам регулювання (пошук та розвідку – ліцензуванню, а видобування – концесії) є ефективним з огляду на суттєві відмінності у кінцевій меті цих видів діяльності. Законодавство України, на жаль, не передбачає можливості надання надр у концесію, і зобов’язує отримання спеціальних дозволів щодо кожного окремого виду діяльності.

Закон Болгарії «Про надра» вдало регулює питання щодо надання держателю ліцензії на пошук та/ або розвідку родовища переважного права на подальше видобування корисних копалин відкритого родовища. Закон зазначає, що держатель ліцензії на пошук та/ або розвідку родовища автоматично стає концесіонером на видобування відкритого родовища, якщо відповідно до вимог закону зареєструє комерційне відкриття родовища, отримає сертифікат про відкриття родовища, і протягом 6 місяців з моменту отримання сертифікату подасть заяву до органу, уповноваженого укласти концесію.

Перші кроки щодо регулювання питання видобування метану в Україні було зроблено шляхом внесення його до Переліку корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення як корисної копалини загальнодержавного значення. Таким чином, газ (метан) вугільних родовищ було відокремлено від природного газу, визнано корисною копалиною загальнодержавного значення, і на нього розповсюджуються нормативно-правові акти, що регулюють питання користування надрами, в тому числі Закон України “Про нафту і газ”.

До прийняття Закону України “Про нафту і газ” в законодавстві України існувала проблема конвертування ліцензій, оскільки Кодекс України про надра не надавав гарантій щодо отримання ліцензії на видобування корисних копалин після закінчення ліцензії на геологічне вивчення. Згідно Порядку надання спеціальних дозволів (ліцензій) на користування надрами, заствердженого Постановою Кабінету Міністрів № 709, за наявності двох або більше претендентів на продовження діяльності з користування певної ділянкою надр перевага надається колишньому користувачеві цієї ділянки за умови забезпечення ним як найраціональнішого користування надрами і як найменшого негативного впливу на навколишнє природне середовище, що має бути підтверджено висновками Держнаглядохоронпраці та Мінекобезпеки. Отже, в цьому Положенні критерій найраціональнішого використання надр, по-перше, не є чітко сформульованим, і таким чином,

не дає визначення того, що саме користувач надрами повинен здійснити для збереження за собою права подальшого користування надрами; й по-друге, цей критерій є необ'єктивним, оскільки щоразу результат залежить від висновків Держнаглядохоронпраці та Мінекобезпеки.

Проте в щойно прийнятому Законі України “Про нафту і газ”, який поширюється на метан, проблему конвертування ліцензій майже вирішено. Закон передбачає, що в разі відкриття покладу нафти та газу користувач нафтогазоносними надрами, який здійснив пошук і розвідку родовищ за інших рівних умов, які були оприлюднені як умови конкурсу, має переважне право на одержання спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами цієї ділянки для видобування нафти та газу.

Відмова спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі геології та використання надр у видачі спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами, яка не є обґрунтованою, або порушення цим органом порядку видачі такого дозволу можуть бути оскаржені до суду. Ця можливість оскарження до суду, передбачена Законом, є дуже прогресивним положенням в законі.

Більш того, ліцензія на видобування нафти і газу також дає право її держателю проводити в межах наданої йому ділянки надр пошук та розвідку нових покладів нафти. У разі, якщо геологічне вивчення нафтогазоносності надр здійснено за рахунок користувача нафтогазоносними надрами, що має намір здійснювати їх промислову розробку, то нафтогазоносні надра передаються йому у користування поза конкурсом.

З прийняттям Закону “Про нафту і газ” в українському законодавстві у дещо відмінній формі було впроваджено існуючу у законодавстві США концепцію “логічної ділянки видобування”. Українська концепція логічної ділянки видобування полягає в тому, що якщо виявлене родовище або створене підземне сховище виходить за межі ділянки нафтогазоносних надр, наданої у користування з метою геологічного вивчення, за заявою користувача нафтогазоносними надрами розмір цієї ділянки може бути збільшено для цієї ж мети без проведення конкурсу, якщо суміжна ділянка нафтогазоносних надр не надана в користування.

Метан вугільних родовищ визнано в Українському законодавстві як альтернативне паливо. Згідно Закону України “Про альтернативні види рідкого та газового палива” метан вугільних родовищ класифіковано як альтернативне газове паливо: це “газ (метан) вугільних родовищ, а також газ, одержаний у процесі підземної газифікації та підземної газифікації та підземного спалювання вугільних пластів”. Закон передбачає внесення суттєвих змін до законодавства України, результатом яких буде створення сприятливих умов для розвитку видобування метану в Україні. Цей Закон є базовим для подальшого регулювання правових, економічних та організаційних засад виробництва (видобутку) альтернативних видів палива як рідких, так і газових видів, та спрямований на створення необхідних умов для розширення виробництва (видобутку) і споживання цих видів палива в Україні.

Необхідно також зазначити, що Законом передбачені вагомі організаційно-економічні заходи щодо стимулювання виробництва та споживання альтернативних видів палив. Визначені наступні важливі напрямки:

- створення системи державних стандартів у сфері альтернативних видів палива, які містять нормативно-технічні показники споживчої якості, питомих витрат палива в різних галузях народного господарства, нормативи екологічної безпеки та показники щодо безпеки праці і здоров'я людини;
- надання юридичним і фізичним особам субсидій, дотацій, податкових, кредитних та інших пільг, встановлених відповідними законами України для стимулювання розробок і впровадження нових технологій, обладнання, матеріалів у процесі виробництва (видобутку) альтернативних видів палива;
- стимулювання інвестиційної діяльності і запровадження новітніх технологій у сфері альтернативних видів палива шляхом створення пільгового режиму інвестиційної та іншої господарської діяльності іноземним інвесторам;
- надання відповідно до закону спеціальних державних гарантій захисту іноземних інвестицій, спрямованих на розвиток сфери альтернативних видів палива.

Закон передбачає проведення стандартизації альтернативних видів палива, адже встановлення державних стандартів є надзвичайно важливим, оскільки за умов відсутності стандартів реалізація альтернативних видів палива стає неможливою.

Згідно Закону Уряд зобов'язаний уповноважити орган виконавчої влади, в компетенції якого було б визначення належності палива до альтернативного. Це необхідно для того, щоб підприємство-виробник, яке реалізує альтернативний вид палива, у разі необхідності, видавав покупцеві документ, що підтверджує якість палива та його належність до альтернативних видів. В цілому Закон України “Про альтернативні види рідкого та газового палива” спрямований на створення ринку альтернативних видів палива, це його основне завдання.

Положення Закону “Про альтернативні види рідкого та газового палива” вимагають доповнення діючого законодавства України у частині умов податкового та інвестиційного режимів по відношенню до діяльності з виробництва альтернативного палива.

Перспективним для видобування метану є Закон України “Про угоди про розподіл продукції”. Цей базовий Закон регулює питання укладення угод про розподіл продукції. Крім цього Закону існує закон, яким законодавство України приводиться у відповідність до Закону “Про угоди про розподіл продукції”, а також ряд підзаконних актів, переважно постанов Кабінету Міністрів. В цілому уряд на сьогодні завершує імплементацію положень Закону.

Угоди про розподіл продукції є альтернативою як для іноземного, так і для вітчизняного видобувача розробляти родовища за умов сплати частини податків продукцією. Угоди про розподіл продукції є договорами підряду,

що укладаються між інвестором, який може бути об'єднанням юридичних осіб, та державою у особі Кабміну та органу місцевого самоврядування, на території якого розташована ділянка надр. Відповідно до цієї угоди держава доручає інвестору провести пошук, розвідку та видобування корисних копалин та пов'язані з угодою роботи у визначений строк, а інвестор зобов'язується виконати доручені роботи за свій рахунок та на свій ризик з наступною компенсацією витрат і отриманням плати (винагороди) у вигляді частини прибуткової продукції. Уряд, відповідно до переліку ділянок надр, що можуть надаватися у користування на умовах про розподіл продукції, проводить тендери за обсягом робіт, строків виконання та мінімальних розмірів інвестицій. При укладенні договорів про угоди про розподіл продукції з переможцем тендеру, Уряд зобов'язується забезпечити інвестора всіма необхідними ліцензіями та спеціальними дозволами.

Режим угод про розподіл продукції створює ряд переваг. Він дозволяє сторонам узгоджувати всі суттєві положення угоди, питання пошуку, розвідки та видобування корисних копалин, транспортування частки, що належить державі, питання зберігання та переробки використаної продукції, виконання пов'язаних з угодою робіт. Сторони вправі узгоджувати ставки певних податків, що сплачуються часткою продукції, а також метод амортизації, структуру витрат та спосіб їх обліку. У податкових цілях 70% виробленої продукції можуть щоквартально відноситися на витрати до їх повного відшкодування. Законом дозволяється необмежене перенесення витрат на наступний період. Прибутки, отримані за угодою про розподіл продукції, звільняються від оподаткування податком на репатріацію доходів.

Отже, в законодавстві України та Болгарії застосовуються різні підходи до регулювання видобування метану: у Болгарії деталізоване регулювання на рівні базового закону, в Україні існує ряд законів, що стосуються метану, а також масив вторинного законодавства, які вимагають подальшої імплементації.

УДК 622.411.332.004.82(574)

В.И. Жуковский,
ТУ Центрказнедра, Комитет Геологии и
Охраны Недр, Караганда, Казахстан,
С.Н. Ступак,
Азимут Энерджи Сервисес, Алматы, Казахстан

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПРОЕКТОВ ПОИСКА И ДОБЫЧИ УГОЛЬНОГО МЕТАНА В КАЗАХСТАНЕ

Розглянуто перспективи розвитку проектів пошуку видобутку метану в Казахстані. Показано, що першочерговими напрямками громадсь-